

СЭКП-НИҢ XX СЪЕЗДИНИНҢ ШИИТПИРЛЕРИН ХАНДЫР ӨӨРЕНИР

СЭКП-ниң XX съездин — бистин партия-
дамын, совет улустун амыдыралына
болгаш бүгү делегейниң коммунист ба-
за ажалын шимчешкенине шыла-
ганга болушкун болган. Съездинин тө-
гүлүгү шийтирлерин болза совет со-
циализмниң узам ышайт хөгжү-
денин эң чугула херектерин илге-
рейлер турар. Ол төгүлүгү шийтирлер
совет улустун болгаш даштык чурттар-
нын ажалчы чоннарын ханы сонур-
галын көдүрүп үндүргөн.

СЭКП-ниң XX съездинин шийтирлер
болгаш материалдары моон сонгааргы
үдө бистин пропагандастың база агитаци-
ястык кичээлдеринин төвүгө ту-
рар ужурайт. Партия организациалары-
нын сорулгазы чүдө дие, ол шийтир-
лерин коммунисттерин талазындан хандыр
өөренир болгаш бүгү ажалчы чонна-
га таймырларын организациаларында
боору.

Коммунист партияны болгаш бүгү
совет улустун ажал-чорудулазында эң-
не чугула, эң-не көл чүл — ол дээр
съездинин шийтирлерин амыдыралга
боттандырыр болур. Мычтанам, ол ший-
тирлерин өөренир болгаш таймырлар-
ын ССРЭ-нин улус ажал-агынын хөгжү-
денин ажалчы беш чыл планын чедикши-
ниң күтсүдирине болгаш бистин чурт-
тувуска материалдык база културалык чаа-
гай чүдүлгө ажалышын тургузарына
арганы бээр ужурайт.

Съездинин шийтирлерин болза, маркс-
изм-ленинизмни чоталдыкы өзү-биле
хөгжүдирин болгаш оң коммунисттер
тургузушкунун практикасында ажал-
лаарын уагер-чизээ болуп турар.
Съездинин шийтирлерин калбаа-биле
өөренир чорук амырал-биле, коммунист
тургузушкуну совет кнжигеринин
тургузушкуну ажалы-биле хоорубас хары-
лаанын талазыне пропагандалы болгаш
агитацияны шийтирлерин организациалары-
нын эгеш болур.

СЭКП ТЫ-нын отчет илеткелине, тө-
лөөлөрүн сапаттадык, отчет илеткелдин
таалай-биле съездинин резолюцияны
хандыр анализир көргүстүгүн Совет Эви-
ленин бүгү делегей байланы болгаш
Коммунист партияны, Совет чазактын
даштык политиказын таймырлар чы-
рыдары СЭКП-ниң XX съездинин ший-
тирлерин база материалдарын пропаган-
даларына уагер-чизээ болуп турар. Пропаган-
данын сорулгазы — чангыс чуртун хем-
сөөлөдөн социализмни алгын илгериле-
н-биле болгаш делегейниң системаны
кнжигер оң хуула берген-биле таймы-
рларын бистин үлүштүк көл чүдүлү
тодаргай көргүзүп илгерилер, социализм-
ни тургузушкуну быкыкканын болгаш
социализмни системаны капитализм-
ни арык күштүк чорун көргүзүр
болур. Совет Эвиленин даштык поли-
тиказы болза, яны-бүрү социал тургузу-
луг күтсүдиринин тайбын кола-хөлбө
догунашканын хандырарыне, чурттар-
нын аразына экономиказын болгаш кул-
туралык харылзаларын калбартырыче ут-
ланган дээрин хандыр таймырлар.

Марксизм-ленинниң теорияны улуг
күчү чүдө дие, практикага орутуу ол
кыштым, амыралдын көдүрүп үндү-
ргөн айтырларына тодаргай харыны
оң берип турарында болур. Бүгү делегей-
ниң амыралын билгн ажалымын
съездеге улам хөгжүткен моон алаанда те-
оретиктиң принципалдык чугула ай-
тырлар эң-не улуг ужура-дузалык: ийи
системаларын тайбын кола-хөлбө догун-
нашканын дугайында, амырал-ге-чаа-
да дайыннарын болдурбайн барып болу-
рун дугайында, яны-бүрү чурттарын
социализмге шийтирлерин хевирлерин
ниң дугайында. Бо айтырлар болза,
бүгү делегейге чүе-чүе миллион кн-
жигерин кичээлде болгаш сонурга-
лында туруп турар.

Эң чугула теоретиктиң айтырларын
СЭКП ТЫ-нын отчет илеткелине бүгү та-
ла-биле хандыр ажалдап кылган чорук
— Марксизм-ленинниң теорияга улуг са-
лышкын, марксизм-ленинизмниң улам-
на тилеп турар өрөөлүн улам-на хөгжү-
дөр дугайында коммунист партияны
сатыш-салышканын улуг үдөгөр-
чизээ болуп турар.

Пропагандалы болгаш агитацияны
эң-не чугула сорулгазы — ССРЭ-нин
ашкын байланы болгаш алдыгы беш
чыл планын талазы-биле СЭКП-ниң XX
съездинин Директиваларын хандыр тай-
мырларын, съездинин салган сорулга-
ларын амыралга боттандырынын та-
лазы-биле тургузуучу күш-ажалчы совет
улусту мобилизастары болур. Ажал-
агы болгаш култура тургузушкунунун
иништирлеринге чоңа чаз-чаз тур-

тургуучу күштерин көдүрүп үндүрүп ху-
дээлдегил.

Партия организациаларын сорулгазы
— СЭКП-ниң XX съездинин шийтирле-
рин болгаш материалдарын партия чы-
рыдышканын бүгү чегезинге: по-
литикаларга, семинарларга, бүгү хевир-
ниң бөлүмнеринге, партияны кезээки
школаларына өөренир хандырыр болу-
р, өрөөлгө чыгынын төвчүлүгө чедир
болуп бүгү кнжээлдерге ук материалдарын
өөренип эрткен турар. Марксизм-ленин-
измни кезээки университеттеринге чамлык
эртемнерин талазы-биле шактарын кы-
зырып турган, Коммунист партияны
иништин болгаш даштык политиказын
чугула айтырларынын талазы-биле,
съездеге улам ышайт сайырашканын
алган марксизм-ленинизмни теоретикти
айтырларынын талазы-биле лекциялар,
семинар кнжээлдерин кылып эрттөө-
ри, өрөөлгө планында көдүргөн айты-
рларын өөренир съездинин материал-
дарын холбаштырыр чугула.

Политикти бот-өөрөөлгөн аргазы-
биле өөренир турарларга дузалык кыл-
дыр партия организациаларын талазы-
нда СЭКП-ниң XX съездинин шийтир-
лерин болгаш материалдарын өөренир-
ниң талазы-биле семинарларын тургузары,
а ол ышкын лекцияларын, консултация-
ларын, теоретикти чугулаадышканын
организациаларын чугула.

Пропагандала тодаргай эвес чорукту
болгаш анаа-ла чырыдар дээр билишкын-
ни уушкар база пропагандалы амырал-
был хандырылган быкыкканын төлө-
дө пропагандалы-биле болгаш агитатор-
лар-биле ажалы шийтирлерин эскерде-
негетип турар. Съездинин шийтирле-
рин пропагандалы-биле тодаргай дуа-
ны олар партия организациаларын
алган турарын чедип алыр чугула. Уагер-
пунун, көзө ажал-агынын, транспорт-
ту болгаш хоорайны, районну улус
ажал-агынын өкө-даа адыралынын
ажалынын дугайында, чер-челерин
бүдүргөлөрүн, колхозтарын, МТС-терин,
совхозтарын ажалынын мурнакын
дуржулаанын дугайында партия, совет
болгаш ажал-агынын удурут ажал-
дакчыларын лекцияларын база илеткел-
дерин организациаларын аргазы-биле
пропагандисттерин болгаш агитаторларын
үргүчү өрөөлгө эржөөк чугула. Тодар-
гай экономиканы пропагандалы болгаш
агитаторлар хандыр билгн алганда, чү-
дө ышкыраа пропагандала ам дөштүгү
болгаш улуг ажалык болур.

Партияны улам ышайт быкыкканын,
оң ажал-чорудулазын чедикши-
нерин үндөйүн болза, Төп Комитетти
доңдурган оң идея болгаш органи-
зация каттыкканын, массалар-биле
харылзаларын быкыкканын, удурут-
тулганын коллективти чорувун денин
принципни сатырар болур. Ийи-чангыс
кнжигерге сөзүрүп чүдүрү чорук ко-
мунист тургузушкуну улус массаларын
болгаш партияны ролун кулдулат-
тышкан, партияны интиги демократи-
зын болжолдун, партия кнжигеринин
идеяны кулдулат, шүгүчүдө болгаш
бот-шүгүчүдө калбартырына
мондактап турган. Партия организаци-
аларын дайынчиде идеология ажалы бо-
ла, ийи чангыс кнжигерге чүдүп сөзүрүп
чорукту артышканын уушкарларын
арганы берип, ажал-агы болгаш кул-
тура тургузушкуну массаларын
идеяны көдүрүп ужурайт.

Партия организациаларын болгаш
бистин бүгү пропагандалы үндөйүн
чептерин, коммунист тургузушкуну
практикасында, амыралдан оң
хоорубас чорун, оң чамыка тодаргай
эвес болгаш чүдүлүгү эвес чорун СЭКП-
ниң XX съездин айткан. Практиканын
байланы коммунист тургузушкуну
мурнакын аргалары массаларын ору-
туула ам-даа кошко негеттерини,
ажалынын турар, бистин бурнуаар
шимчешкенине мондактап багай бо-
лушкунуна-биле демсел ам-даа чепте-
чоруп турар. Съездинин шийтирлерин
болгаш материалдарын өөренип база
таймырларын пропагандалы болгаш
агитацияны ол чептерин ажалы тн-
дөргө, партия организациаларын
үлүг идеология ажал-чорудулазын де-
нелин дмк бедиринге арганы берип турар.

Съездинин шийтирлерин пропагандалы
лаары дээр-бистин бүгү ажалынын
чептерин илгерилер, оңу ажалынын
иништин тодаргай орунтарын айтп көргүзүр,
күш-ажалын бүдүрүчүлүгү бедир
дөш, продукцияны бот-үдөш кнжигер
дөш, эртемни болгаш техниканы эң-не
чаа чедикшинерин, күш-ажалын мур-
накы технологияны база организациалары-
нын бүдүргөтөгө шийткелди негеттерин
дөш, камналганын чурумун эң-не
ынтыгы сатыр дөш демисел болур.
Өөренип турар материалдарын бистин
пропагандисттерин талазында бүдүрү-
гөлөрүн ажалы-биле холбаштырыр, бү-
дүргөтөгө челеринин, колхозтарын, албан
организациаларын экономиказын база
ажал-херектерин тодаргай билгн алырчы-
га дузалары, бүдүргөтөгө мурнакы дур-
жулааларын болгаш бүдүргөтөгө чартык-
чыларын күш-ажалын депшигелер
аргаларын дүрг чектер-биле көргүзүр
чугула ужура-дузалык болур. Партия
пропагандала болгаш агитация болза, партия-
ны съездинин салган улуг сорулгазы
— («Правданы» мурнуку чүлү).

СЭКП-ниң XX съездинин шийтир-
лерин болгаш материалдарын дөш
пропаганданы калбартырына бистин
парлаагы — солуннар, журналдар,
ном үндүр челер эң-не чугула ролду
ойнаар ужурайт.

СЭКП-ниң XX съездинин төгүлүгү
иништирлерин болза, коммунизм тургу-
зары дөш демисел бистин партияны,
бүгү совет улустун ажал-чорудулазын
дайынчиде программасы болуп турар. Бо
иништирлер-биле коммунисттерин, бүгү
ажалчы чоннарын өрөөлгө чегезлери
съездинин салган сорулгазын амырал-
га боттандырынын хандырыр — партия
организациаларын эң-не чугула сору-
лгазы болгаш хуулаагы.

(«Правданы» мурнуку чүлү).

Машина-трактор станцияларынын тудуунда ажалдап турар бүгү ажалдакчыларга

Ростов областың МТС-теринин болгаш тудуг организациаларын
ажалчынарын, инженер-техникти ажалдакчыларын,
албан-хаакчыларын
КЫЙГЫРЫ

Эргин эштер!
Совет Эвиленин Коммунист партияның XX съез-
динин төгүлүгү шийтирлерин совет улус улуг сору-
кырышкын-биле уткан. Ол шийтирлерде көзө ажал-агынын
улам ышайт көдүрүр база чоңа ажал-чегин болгаш чик
үлөтүргө чиг-этин ажалышын тургузар талазы-биле хем-
чегер ажалышкан. Көзө ажал-агынын мурнуула салды-
ган сорулгазын күтсүдирине шийтирлерин роль машина-
трактор станцияларын хамарлар. Партия болгаш Чазак
көзө ажал-агынын техникти хандырылганын улуг
уагер-дузалык салып, машина-трактор станцияларын ка-
питал тудуунга болгаш тракторлар, комбайнар, көзө ажал-
агы машиналарын бүдүреринге чыл санында хей ажал-
херектерин тускайлап турар.

Сөдүгү чыл чыдап дургууда бистин областың МТС-
теринге 32 чаз септелге мастеркаларын, 14 мүн дөрбөчүн
метр чуртталга шедерин болгаш эске хей-хей тудуларын
тукан. Областың тудуг организациалары МТС-терге болгаш
колхозтарга индустриалдык методтар-биле бүдүргө болгаш
чуртталга тудуларын тудар талазы-биле чамлык дуржула-
ларын мөңөп алган.

Чизээ, 1955 чылда Таганрогский районун Нележнев
МТС-иниң септелге мастеркаларын эшпел алыр конструктор-
лардан туткан.

Асеевский районун Сталин аттыг колхозунга улуг хана
блотарында болгаш эшпел алыр демир-бетондан 200 инек
кнжир дөт орутулган ханаан, Батайский районун Ленин
аттыг колхозунга — 85 балыкчыларын суурун, а ол ышкын
иништин арга-биле 10 школаларын туткан. Ол тудуларын
дуржулазын ханаа хуулаа бекч техника-экономика кн-
жигерин чедип ап болур дээрин көргүскөн.

Бистер, Ростов областың МТС-теринин тудулаары бол-
гаш ажалдакчыларын бистин төрөн Коммунист партияны-
н XX съездинин төгүлүгү шийтирлерин күтсүдирин
дөш социализм чарыка кнжигер. 1956 чылда дарааында
хуулаагелерин болууска ап турар бис:

Областың МТС-теринге капитал тудулаарын чыл планын
Октябрьниң социалист Улуг революциянын 39 чыл онга
чедир күтсүр, ол үдө чедир 10 чаз септелге мастерка-
ларын болгаш 6 мүн дөрбөчүн метр чуртталга шедүн ажал-
дакчы кнжигер.

Чехословак Республиканың Национал хуралынын төлөөлөрүнн Москвада келгени

ССРЭ-нин Дөди Советинин чалааны су-
гаар Чехословак Республиканың Наци-
онал хуралын Даргазы Зденек Фирлин-
гер баштаан төлөөлөр март 16-да
Москвада чедип келген. Төлөөлөрнн составы-
нда: Анежка Годинова-Спурна, Антонин
Фила, Карел Кац, Мирослав Батур, Иржи
Гавлатиш, Йозеф Чермак, Беджих
Штмид, Йозеф Завета, Люмила Дежа,
Иржи Добш, Франтишек Валиш, Вацлав
Ялоубек, Камил Пешкова, Беджих
Козельска, Ярослав Шимон, Роман Калыский,
Вера Штатна, Рудольф Цвик, Франтишек
Тышм.

Чехословак Республиканың болгаш Совет
Эвиленин күрүс туктары-биле шим-
тегелерин Внуково аэродромунга төлөөлөр
утканын болза, ССРЭ-нин Дөди Советин
Эвиленин Советинин Даргазы А. П.
Волков, ССРЭ-нин Дөди Советинин Наци-
онал Советинин Даргазы В. Т. Ладис,
ССРЭ-нин Дөди Советинин Президиумунун
Секретарын орадакчы А. Ф. Горкин,
ССРЭ-нин министрлери А. Н. Замедко,
И. Г. Кабанов, К. Д. Петухов, Н. С. Рыжов,
ССРЭ-нин министрлерин орадакчылар
А. В. Горачкин, В. Г. Доляков, С. В. Ка-
фанов, В. С. Семенов, Н. Н. Чистяков,
ССРЭ-нин Дөди Советинин депутаттары
Ю. И. Дудин, М. С. Комаров, Т. Д. Лисен-
ко, И. А. Федченко, РСФСР-ниң Дөди Со-
ветинин депутаттары Н. Н. Зинин, П. А.
Лушар, Москвадан хоорай Советинин
күтсүмунун даргазын орадакчы
П. И. Леонов, ССРЭ-нин Дөди Советинин
Президиумун канцеляриянын началь-
ниги Н. К. Коолов, ССРЭ-нин Дөди Со-
ветинин Президиумун Протокол начальни-
ги Г. И. Фомин, ССРЭ-нин Даштык Хе-
ректер Министрствозунун 4-кү Европа
кнжигерин өргөкелеринин хуулаагелерин
күтсүдир турар П. Г. Кретенев, ССРЭ-нин
Даштык Херектер Министрствозунун
Протокол кнжигерин өргөкелеринин хуу-
лаагелерин күтсүдир турар А. Ф. Теллов,
Москвадан ажалчы чоннарын төлө-
лөкчелер, ССРЭ-нин Дөди Советинин
Президиумун харысалгалы ажалда-
кчылар, совет болгаш даштык жуу-
лаар.

Эргин эштер болгаш өнүктүр! — биске
аалчылар болуп турбушаан, совет улустун
амыралын болгаш чедикшинерин улуг
сонургал-биле хайтарлап турар болгаш
социализм тудушкунунун оруну оң
чедикшинерин оларын-биле калы чы-
ны-биле өөрчү турар деп А. П. Волков
меделген. Бүгү делегейге тайбын дөш
хосталга ышкындыг улустарын калы
демиселге Чехословакиянын идеяны
кнжигелерин совет улус ханы күзөл
ханышкын-биле хуулаап ап турар.

Эртин эштер болгаш өнүктүр! — биске
аалчылар болуп турбушаан, совет улустун
амыралын болгаш чедикшинерин улуг
сонургал-биле хайтарлап турар болгаш
социализм тудушкунунун оруну оң
чедикшинерин оларын-биле калы чы-
ны-биле өөрчү турар деп А. П. Волков
үргүчүлгөн. — Силер кала-да барындар, болуңу өнү-
чү болуңу элелгелер — чехословак улуска
совет улустун бугаурап турар ажал-
ханы илгерилеринге чегер болуңу. Бистин
ажиктерин өнүктүргө ажал.

Эштер Чехословак Республиканың На-
ционал хуралынин депутаттары бистин
чуртувуска чаагай болгаш ажалык чор-
ууларын болгаш совет улус-биле чүре-
тич ханы-биле ужурашынын силерге
күзөрин чөпсөөрл көргүр.
А. П. Волковтун байырына харыла-
ашаан, Зденек Фирлингерин чугаала-
ны:
— Биске көргүскөн өөрүшкүлүгү хуулаа-
п ажалынын дугайында бистин төлөөлөр-
нн өмүнөздөндө болгаш чүректиң алыс ха-
нындан силерге өөрчү чедир эргин
эштер.

Силерин хуулаагелер чурттууларга бис-
тин чедип келгенине биске өөрүшкүлүгү
болушкун болуп турар. Ол чорук силер-
ниң улуг болгаш чаагай чурттууларын
чүрөөн соң турарын улам ажал билгн
алыр, силерин күш-ажалынын, силерин
үлөтүргөлөрүн, силерин техника-
лы.

Азербайджан, Латви, Эстон, Таджик, Туркмен болгаш Армян ССР-лер 1956 чылдын 1-ги кварталынын сүт белеткээр болгаш садар планын хуусаа бетинде күтсөткен

Азербайджан, Латвия, Эстония, Таджикистан,
Туркменистан болгаш Арменияны көзө ажал-
агынын ажал-шичелери мал ажалынын продуктуу-
н бедирин дөш социализм чарыкы калбартышкан, сүт
бүдүрерин көүдөткен болгаш 1956 чылдын 1-ги квар-
талынын сүт белеткээр болгаш садар планын хуусаа
бетинде күтсөткенер.

1956 чылдын март 10-га чедир айтыгын республи-
калар күрүгө 973 мүн центнер сүтү дугааганар бол-
гаш сатканнар.
1-ги кварталда сүт белеткээр болгаш садар планын —
Туркмен ССР — 185 хуу, Латви ССР — 155 хуу, Таджик
ССР — 147 хуу, Азербайжан ССР — 142 хуу, Эстон ССР —
136 хуу болгаш Армян ССР — 128 хуу күтсөткен.

Тыва областын партия активинин хуралы

Тываның партия организационун амининин хуралы Кызыл хоорайнын Куз-тура бажынына март 15—16-да болган. СЭКП-нин XX съездинин ажилын тундурдун болгаш областын партия организационун сорулгаларын дугайында партия обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока илестерген.

— Партиянын XX съездинин ажилы, анза хүлээп алдынган шийтирлер кайгачык уруг төөгүзүп ужуруулаагы — деп илестерген чугаалаан. — Ол шийтирлер бистин чуртууска коммунист нийтиледди тургузар дээш, бүгү дегетейге тайынчы быгылаар дээш, марксизм-ленинизмдин уруг идеяларын тилектеги дээш улам-ийагы демиселдин программасы болуп турар.

Совет Эвилелинин Коммунист партиянын бузууш чангыс экин, шыгалыган коллективтин уугурулаагы — дегенч Топ Комитетти догандыр партиянын сыйры каттышкан, уусу массалар-биле партиянын уулаб харылаанын сөөд тодаргай көргүскөн. Съездинин бүгү чорудулаагы, оң хүлээп алган шийтирлер, амы-дума коммунист болгаш амылчын партияларын төлөөлөрүн сөөдтеги чердерин илестерген бистин партияны бистин уевиштин угааны, алдары болгаш түтүр болуп дээринин дугайында ленинч өтүктү сөстөрүн дагындагы бадтыкп турар.

Топ Комитеттин ажилын дугайында СЭКП ТК-нын Бирги Секретары эш Н. С. Хурдустун илестиги, Топ Ревизия Комиссиянын ажилын дугайында Топ Ревизия Комиссиянын Даргазы эш П. Г. Москатовтун илестиги, СЭКП-нин уусу амыл-агын хөгжүдериин алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларын дугайында СЭКП-нин Министрлер Чогулганын Даргазы эш Н. А. Булагинин илестиги сөөд динчаан болгаш чугаалаа-жыл көргөн, партиянын чаш программанын белеткээр дугайында болгаш СЭКП-нин Уставын чамык эсерилегер дугайында доктааларын хүлээп алган, Топ Комитетти болгаш Топ Ревизия комиссиянын соопан.

Совет Эвилелинин бүгү дегетей байлаан илестелде тодаргайлаан айткан. Даштык политика талазы-биле өтөттүгү бөз, уластар аразын айтырларын шийтирлеринге СЭКП-нин ролюнун болгаш ат-алдарын бөдөнүнүн үеи, социалист лагеринин турруштарын быгылаарын болгаш капитализмдин лагеринин турруштарын кошкандарын үеи болган.

— Партиянын XX съездин Совет Эвилелинин иштин байдалын улам ийке билканын сеткел ханымынын-биле демделген — деп эш Тока чугаалаан. — Партиянын чинчине шугууну СЭКП Топ Комитетин чыгыш чок шыны-биле чорутканын тундурдун өтөттүгү уенин дуртууна нийтелде бугураагында бүгү амыл-агын кайгачык уруг өтүдү дээш чили алдынган, уластуң материалдык чагай байлаан ажилгын болгаш културлук дөңгөлүк бөдөн. Совет нийтиледди мораль-политиктик чангыс эки улам аныккан, Совет социалист куруенин күчү-шыдааы өскөн.

Бешке беш чылдын планын СЭКП-нин улетпүрүнүн хуусаа бетинде додур болган амыр күткөсүн партиянын болгаш уластуң уруг тилектеги болган.

Улетпүр болгаш кезде амыл-агын талазы-биле партиянын Топ Комитетинин болгаш Совет чазактын ап чоруткан хемчегдеринин шынынын болгаш өй-шаанда болганын СЭКП-нин XX съездин бир элестиктиг чүдүдүгүн көргөн. Ажыал-ай болгаш култура тургузуушунун удурут талазы-биле партиянын чоруткан кайгачык уруг организацин ажилын тундурдун үндүрүшкөн, сөөд келер үеде шийтирлер сорулгаларга кол кичөөгөн мөңгөн.

Совет Эвилелинин кол экономикага сорулганын шийтирлер дээш демиселди бүгү-ле чүтүдү-биле үргүчүлдеринин эргежок чугулааны сөөд онзаал демделген, ол чүг дээрге амыл-агын социалист системанын артык күштеринге даянган алган, чонун кичи бүзүгүн онзаашыр продукция бугуер талазы-биле эл сайзыранга капиталист чурттарын төгүлүг кыска хуусаада чедери болгаш эртери болуп.

XX съездинин соонда өрткөн үе СЭКП-нин күчү-шыдаанын болгаш ат-алдарын улам ийке өскөнүн, партиянын ленинч чангыс экин быгылаанын, совет нийтиледди партиянын удурут ролюн бөдөнүнүн үеи болган. Ией-политика болгаш организацин талазы-биле партия улам аныккан, партия-ай массаларын марксизм-ленинч канчалыкшынын күштерин. Партия болгаш бүгү удурулаанын шийтирлер талазы-биле, партияны ажилын стилин болгаш артарганы сайзырангайлар талазы-биле Топ Комитеттин чоруткан уруг ажилын сөөд чүмү-биле чүдүдүгүн көргөн.

Партияны амыл-агын ленинч норма-чижектерин катан тургузар, партиянын иштин демократиянын хөгжүдөр, марксизм-ленинч политиканы чорударын үндүрүшкөн коллективтин удурулаагы принциптерин непертер талазы-биле, партияны ажилын стилин болгаш артарганы сайзырангайлар талазы-биле Топ Комитеттин чоруткан уруг ажилын сөөд чүмү-биле чүдүдүгүн көргөн.

Партиянын идеолоттук амыл-агын улаанын айтырларын съездин ажилынга уугу черин көзгөн. Идеолоттук — амыл-аг кол чөтөс чүе бола, коммунист тургузуушунун практиктик сорулгаларын ол оорукчак чорут болуп турар. Коммунизм — материалдык бугураагы суурун тургузарын, материалдык болгаш културлук чагай чүдүдүгүн элестерген.

Партия, совет болгаш кезде амыл-агын организацин ол културанын шын эвес көөр чорукту шийтирлер тургузарын, бистин обласка кукурузаны тарып өстүрери болдунар аржак дээр чугааларын сокарды, бектик дүжүтүрлер амырн хандырар эргежок чүгүла.

Тараа бүдүрерин дика көзүдериин, а ол шыкшак картофельдин, погааларын болгаш еске-даа култураларын нийти чындааларын өстүреринин чүгүла чүгүла бола, чакы тарылгага үлгелерин белеткери болгаш ону эки эртерери болуп. Чамдык районнарда тарылга ажилдарында деген бай белеткенин турарын фактылар чугаалап турар. Урезинер белеткени багай чорун турар. Чижээлээр, өтүр районда март 1-ге чедир кызылгас урезинер чүгүла 52,5 хууун урун алган. Картофель урезинери-биле байдал онза дүрүнчиг. Март 1-ге чедир обласка картофель урезинерин чүгүла 43 хууу белеткенин. Чамдык районнарда байдал онза дора. Картофель урезинер өтүр районда 12 хуу, Бай-Тайга районда 23 хуу, Барын-Хемчик районда 29,4 хуу урун алган. Аркан уенин иштинде бүгү тарылга шөдү эргежок чүгүла урезинер-биле хандыр-ынтан тургуз дээш шийтирлер хемчегерин амыр херек.

Бектик дүжүтү амыр төлөөдө, чакы тарылганы дүрүн болгаш организацин чорудары эргежок чүгүла. Уштен амыр эвес хүнерде шөдөдө шыкты шынар, а дарааындагы беш хүнерде тараа култураларын тарылганын чорудары дээш чер болганга эки белеткери херек. СЭКП ТК-нын салгын дайынч сорулга илестиг. Мал ажилын талазы-биле илестелде уугу кичөөгөн салган. Алдыгы беш чылда бистин обласка бүгү чүдүдүгүн мазынын баш саны тыка өзү ужурут. Инертерин баш саны ийи катан, хойлар — ийи амыр катан, хасанар — барык ийи катан көзүдөр. Өтүдүрер баш саны дика өзөр. Куштар саны 8 амыр катан көзүдөр.

Колхозтарга амырал инек бүзүгүн ортукмал саала 1955 чылда 592 кг турганында 1960 чылда 1200 кг чедир, совхозтарга—1200-ден 2700 кг чедир көдүрүлүп. Хой бүзүгүн дүк кыргылаан колхозтарга 1955 чылда 1,5 кг турганына уугу 2,7 кг; совхозтарга 2,8 кг турганына уугу 4,2 кг болуп.

Сүт бүдүрерин 1954 чылдагы дөңгөлүк чамдык өтүдүгүн болгаш-даа бола, 1955 чылда колхозтарга болгаш совхозтарга инектерин планнар-биле көрдүгөн продуктуу чили алдынган. Ийчаага колхозтарын болгаш районнардын удурутчуларын колхоз бугураагында тодаргай ажиллап, кижилер-биле ажиллап, күш-ажиын организастар талазы-биле оларга практиктик дузаны көргүзүп турар черлерде эки көргүзүлөр бар. Чижээлээр, Бий-Хем районун колхозтары өрткөн амыл-агын чындаан амырал инек бүзүгүн-не ортукма-биле 1131 кг сүтү саап алган. Ийчаага Бий-Хем район-биле бир дөңгөлүк байдаларын Каз-Хем болгаш Танды районнардын колхозтары амырал инек бүзүгүн-не чүгүла 650 болгаш 749 кг сүтү саап алган.

Тараа култураларын дүжүдүгүн талазы-биле планын онзааларын 1955 чылда обласк күткөсүн. Он кол чыдаа-гааны бола, хой-хей колхозтарда болгаш совхозтарда агротехниканы каржымын-биле үрөп, сугарылгалык черлерин багай ажиллап турарында болган. Органитик болгаш минералдык удобрениелерни бисте барын хергежөөгөн турар. Кезде амыл-агын култураларын тарып өстүрерин мурнакчы аргаларын деген оожу непертер турар. Ол чорук Мальцевтин аргазын бугуар бүгү обласка чүгүла 4 мүн гектар чери азы планга хамарыштыр алдыга, 48,5 хууу ажиллап кылганында илест.

СЭКП-нин XX съездин сугарылгалык чер ажилын хөгжүдери чеге уугу кичөөгөн ийи салын, сугарылгалык черлерин шөдү дика калбартырын болгаш сүт чок районнарда оларарын сугарылар талазы-биле калбак ажилдарын боттандырар партия, совет болгаш кезде амыл-агын организациларынга хүлээткен. СЭКП-нин XX съездинин Директиваларын күткөсүн, СЭКП обкомунун бироо болгаш ажилчын чоннар депутаттарын обласк Советинин күткөсү 1956—1960 чылдарын дүгүзүндө обласк колхозтарында болгаш совхозтарында 70 мүн гектар хире шөдө сугарылга системаларын ажилдарын, 22,5 мүн гектар шөдө сугарылга системаларын чартырын, 3 мүн гектар хире шөдө сугарылга чаш сугарылга системаларын турар болгаш 752 мүн гектар оларарын сугандарын эргежок чүгүла деп санаан.

Ол ажилдарын боттандырар төлөөдө, 80 миллион рубль амыр хемчээгид капитал чамылаады эргежок чүгүла. Бир эвес партиянын райкомнары, совет болгаш амыл-агын органдары, МТС-тер болгаш совхозтар, кезде амыл-агын бүгү ажил-ишчилер ол уугу ажилдарын бирги чертегн чүгүла хемчегерин кылдыр көөр бола, олар чедикшиинин күткөсүн туруп болуп.

Малдык чек суурун өң дүрүн быгылаарын шийтирлер чүгүла бола, кукуруза шыкшак илестиг бектик дүжүтүг болгаш үнелг културанын колхозтарга болгаш совхозтарга непертерин болгаш шийтирлер амыр болуп. Эрткен чыраан обласка 6 мүн гектар кукурузанын тараан. Чамдык колхозтарын мурнакчы агротехниканы ажиллап турган алган үнелелер кукурузанын сүт-бытшак чектиги нагаан массанын болгаш баштарын бектик дүжүтүр Тывага ап болурун көргүчү турар. Илест турбож, колхозтарга болгаш совхозтарга кукурузанын дүжүдүгүн илестиг-биле бедерди кууду болган.

Партия, совет болгаш кезде амыл-агын организацин ол културанын шын эвес көөр чорукту шийтирлер тургузарын, бистин обласка кукурузаны тарып өстүрери болдунар аржак дээр чугааларын сокарды, бектик дүжүтүрлер амырн хандырар эргежок чүгүла.

Тараа бүдүрерин дика көзүдериин, а ол шыкшак картофельдин, погааларын болгаш еске-даа култураларын нийти чындааларын өстүреринин чүгүла чүгүла бола, чакы тарылгага үлгелерин белеткери болгаш ону эки эртерери болуп. Чамдык районнарда тарылга ажилдарында деген бай белеткенин турарын фактылар чугаалап турар. Урезинер белеткени багай чорун турар. Чижээлээр, өтүр районда март 1-ге чедир кызылгас урезинер чүгүла 52,5 хууун урун алган. Картофель урезинери-биле байдал онза дүрүнчиг. Март 1-ге чедир обласка картофель урезинерин чүгүла 43 хууу белеткенин. Чамдык районнарда байдал онза дора. Картофель урезинер өтүр районда 12 хуу, Бай-Тайга районда 23 хуу, Барын-Хемчик районда 29,4 хуу урун алган. Аркан уенин иштинде бүгү тарылга шөдү эргежок чүгүла урезинер-биле хандыр-ынтан тургуз дээш шийтирлер хемчегерин амыр херек.

Бектик дүжүтү амыр төлөөдө, чакы тарылганы дүрүн болгаш организацин чорудары эргежок чүгүла. Уштен амыр эвес хүнерде шөдөдө шыкты шынар, а дарааындагы беш хүнерде тараа култураларын тарылганын чорудары дээш чер болганга эки белеткери херек. СЭКП ТК-нын салгын дайынч сорулга илестиг. Мал ажилын талазы-биле илестелде уугу кичөөгөн салган. Алдыгы беш чылда бистин обласка бүгү чүдүдүгүн мазынын баш саны тыка өзү ужурут. Инертерин баш саны ийи катан, хойлар — ийи амыр катан, хасанар — барык ийи катан көзүдөр. Өтүдүрер баш саны дика өзөр. Куштар саны 8 амыр катан көзүдөр.

Колхозтарга амырал инек бүзүгүн ортукмал саала 1955 чылда 592 кг турганында 1960 чылда 1200 кг чедир, совхозтарга—1200-ден 2700 кг чедир көдүрүлүп. Хой бүзүгүн дүк кыргылаан колхозтарга 1955 чылда 1,5 кг турганына уугу 2,7 кг; совхозтарга 2,8 кг турганына уугу 4,2 кг болуп.

Сүт бүдүрерин 1954 чылдагы дөңгөлүк чамдык өтүдүгүн болгаш-даа бола, 1955 чылда колхозтарга болгаш совхозтарга инектерин планнар-биле көрдүгөн продуктуу чили алдынган. Ийчаага колхозтарын болгаш районнардын удурутчуларын колхоз бугураагында тодаргай ажиллап, кижилер-биле ажиллап, күш-ажиын организастар талазы-биле оларга практиктик дузаны көргүзүп турар черлерде эки көргүзүлөр бар. Чижээлээр, Бий-Хем районун колхозтары өрткөн амыл-агын чындаан амырал инек бүзүгүн-не ортукма-биле 1131 кг сүтү саап алган. Ийчаага Бий-Хем район-биле бир дөңгөлүк байдаларын Каз-Хем болгаш Танды районнардын колхозтары амырал инек бүзүгүн-не чүгүла 650 болгаш 749 кг сүтү саап алган.

Болжоттар	сүт	инек ээди	хаван ээди
«Искра»	6,8	8,4	232
«Кызыл тараачын»	5,5	12	98
Кочетов атыг	7,5	7,2	156
Район талазы-биле	7,7	9,8	129

Ол саннар күш-ажиын нормаларын да таарыма чок чоруктарын дугайын, малчынырга малды быгылаарын чамыс нормаларын дугайын, күш-хүннереин чогуту уевиштин чогутун болгаш колхозтарда административ-эргелед аппаратын улауу дугайын херечиле турар-дыр.

1956—1960 чылдарда СЭКП-нин уусу амыл-агын хөгжүдериин алдыгы беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-нин XX съездинин Директиваларында: «Чөөн Сибирин районнарына нарын болгаш чартык-нарын дүктүг хой ажилын бүгү хемчегерин-биле хөгжүдөр» деп бижээн. Ол айтканын бистин обласка шугу хамарыштыр, чүгү дээр, колхозтарда болгаш совхозтарда хой ажилын бот-дегизин уугу болгаш. Ийчаага жок ол амыл-агын эзөөш продуктуу болуп, бир хойдан дүк кыргылаан ортукма-биле 1,5 килограммдан ашпай турар. Ийчаага ол адыран орулгалар база оожу өзүп турар.

Ийчаага хой ажилын амыл-агын бектик дүжүтүг болгаш хой орулгаларын амыр кылырнын таарычалык байдалары Тывага бар дээрин мурнакчы амыл-агынларын болгаш чамдык калбарчыларын дүжүдүгүн тодаргай херечиле турар. Чижээлээр, Бий-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун калбарчы эш Чүдүм өрткөн чылын анза быгылаан 410 хой бүзүгүн-не 2,44 кг дүктү, ол-да артектик калбарчы эш Сарыг-оол хой бүзүгүн-не 2,4 кг дүктү кыргын алган. Кызыл районун «Х Улуг хураа» колхозунун калбарчы эш Чыргал анза быгылаан 222 иртериниң сүт бүзүгүн-не 3 кг 310 грамм дүктү алган. Ийчаага илест чижектер бисте эзөөш.

Мал ажилында кол сорулгаларын бирөөш бола, нарын болгаш чартык-нарын дүктүг хой ажилын хөгжүдөр дээш сокарды чок, чүтүдүгү демисел болуп турар.

Кандыг-даа амыл-херектин, оң иштинде мал ажилын-да чедикшиинин болурун кижилер шийтирлер турар деп СЭКП-нин XX съездин бодуун шийтир-инде айткан. Амыл-агын сорулгаларын

Танды районун «Революциянын чал-быкшын» артектик төп ферманын чүгүла сөөдү ийи айларын дүжүдүгүндө бешин бир амырал инектер-не саадыны үш амыр катан көзүдөткен. Ол-да колхозтун Мара-чеквада сүт-бараан ферманын саанчыларын инектерин продуктуу дика өстүргөн. 1955 чылдын октябрь 1-ден эгелээш 1956 чылдын март 1-ге чедир анза амырал инектер-не сүтүн ортукмал саадыны 546,9 кг болган. Саанчы эш Шумова инектер-не 668,2 кг, Билчирмаа — 623,3 кг сүтү саап алган.

Ийчаага эзөөш хой районнардын удурутчуларын малдык продуктуу бектик инектерин дугайын анза-да чугаалап, а херек кырында чүмү-даа кылбайн турар. Оң түнелелде чижээлээр, Бай-Тайга районун колхозтарында бир амырал инектер-не сүт саадыны өрткөн беш айларын дүжүдүгүндө чүгүла 31,8 кг болган, а ол районун «Мурнакчы» артектик (даргазы эш Доржудай) 21,3 кг, тодаргайлаага хүлеле 142 грамм болган. Сүт-Хал, Тес-Хем, Эрин, Барын-Хемчик болгаш Чаа-Хал районнардын колхозтарынын фермаларында сүт саадыны амылаа чедир деген чүгүла.

Эт бүдүрерин дүрүн көзүдериинге хаван ажилын ужуру-дузанын дугайын эш Тока чугаалаан. Бир эвес бир инекти чик иштинде таарыштыр ажал чекерге бола, оортан чүгүла 200—300 килограмм эйтин ап болуп, ийчаага көдүрү хаван ол үенин дүжүдүгүндө 2—3 тоннадан эзөөш эвес, тодаргайлаага он катан хой эйтин бээр. Мурнакчы совхозтар болгаш колхозтар хаваннарын эки семити чегерип турган илест хемчээгид хаван эйтин ап турар.

Областын колхозтарын болгаш совхозтарын удурутчуларын амыл-агын тодаргай экономикаын ам-даа багай өөренип турар, кезде амыл-агын алдынын турар продуктууны байы хире өткө-үнегил болуп турарын анализтесейн турар болгаш продукциянын бот-үнезин кичигир талазы-биле чогуту ажилды чорутпайн турар. Чамдык районнарда мал ажилын чангыс чижек продукциянын да күш-хүннереин чамыдаагы дарааындагы таблица он бадтыкп турар.

Районнар	1 центн. сүтү	1 центн. ком. өткө	1 центн. амык
Каз-Хем	6	41	115
Тес-Хем	7,2	32	326
Барын-Хемчик	6,8	32	150
Бай-Тайга	10,9	52,3	369

Мал ажилын хөгжүдериин болгаш оң продуктууун байдалы еске район-дарга болаарга эзөөш эки болуп турар. Бий-Хем шыкшак илестиг районда бешин продуктуу чангыс чижээгө күш-хүннереин болгаш материалдык амыл-херектерин чамыдаагы көчүгү бектик. Чижээ, Бий-Хемнин колхозтарында мал ажилын бир центнер продукциянын бот-үнезин мандык болуп турар:

Районнар	1 центн. сүтү	1 центн. ком. өткө	1 центн. амык
Каз-Хем	6	41	115
Тес-Хем	7,2	32	326
Барын-Хемчик	6,8	32	150
Бай-Тайга	10,9	52,3	369

Оң-биле холбаштыр Рязань областын малчыларын ажилын дүжүдүгүн Тывага эки өренири болгаш непертерин чугула. Кижилер-биле үлгелерин ажилын хой-хей чижектери Каз-Хем районун «Тилекеге», Бий-Хем районун «Кызыл тараачын», Танды районун «Революциянын чалбын» колхозтарда бар. Мурнакчы дүжүдүгүн калбак-биле непертер ужурут.

Кезде амыл-агын көдүреринге машина-трактор станцияларын ролон илестелди доктап чугаалаан. 1955 чылда Тыванын МТС-терин машина-трактор паркин ажилдарын эзөөш ажилткен. Ийчаага жок МТС-терин хой нуруу бар аргаларын болгаш кулавыларын ам-даа багай ажиллап турарын өрткөн чылдын түнелдерин көргүзүп турар. Ол чорук бичил машина-трактор станцияларын ажилын дика экижидерин болгаш олар тарылгага өй-шаанда, бууун белеткенин турарын чили алдын районнардын бүгү удурутчуларынга хүлээткен турар. Эзөөш хой МТС-терде (Сүт-Хал, Байгалын, Тес-Хем, Чалына, Кызыл) тракторларын, кезде амыл-агын машиналарын болгаш еске-даа техниканы септөөш амдымында багай чорун турар.

Областын совхозтарын ажилында уугу чегистер бар. Олар ам-даа үлгелерин, орулгалар амыл-агын болбайн турар.

СЭКП-нин XX съездин уусу амыл-агын хөгжүдериин алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларда колхозчуларын материалдык сонуургалын бедеринин болгаш колхозтарга күш-ажиын бүдүрүшкүн өстүреринин чүгүла чөтөс болуу ай санында авансыздыктын амылаарын эргежок чугулаан айткан. Ол хемчегин чугулаагы болгаш

эки түнелдерин дугайын бистин обласкын эзөөш хой колхозтарын дүжүдүгүн херечиле турар. Каз-Хем районун Молотов атыг кезде амыл-агын артектик күш-ажиын сагыла-чурм кууду турган. Ийчаага баштаар чер колхозчуларга ай санында авансы бере бээрге байдал ажиллап. Ийчинин бүдүрүлгенин кичилчилерин саны ийи катан көзүдөн. Күш-ажиын кылдып шыдаар бир кижинин чылда ажилдашынын 1954 чылда 437 күш-хүннери турганын орунга 1955 чылда 583 чөткен.

Улетпүр, транспорт болгаш култура тургузуушунун талазы-биле сорулгалар илестелде уугу черин көзгөн. Алдыгы беш чылда Тыванын улетпүр дика хөгжүрү. Хөмүр даш тымык ийи катан өзөр. Тууду материалдарын бүдүрерин барык 3,5 катан, туубу—2,4 амыр катан, чугай—4,5 катан көзүдөр. Тууду ийил-тарын болгаш илест материалдарын белеткери бүдүн чартык катан көзүдөр. Кызылдын амыл-агын комбинатынын амыл-агын бараннарын бүдүрүп үндүрер 2,2 катан көзүдөр. Алдыгы беш чылда төп-чүгүн чедир коммуналдык электростанцияларын күчү-шыдаа 3 амыр катан, а электростанция ажиллап үндүрер — 4,7 катан өзөр.

Райулетпүр комбинаттарын болгаш Кызылдын бүдүрүлгенин бүдүрүлгө чегерин алгын. Пиво заводунун, хлеб заводунун, дээренин туудушкуну доостур, бус турбиналарын туудушкуну өгөдөр. Бүс турбиналарын электростанция, кезде амыл-агын септелге заводу. Хону-Аксинин комбинаты, район төптерин саржа заводтарын болгаш еске-даа улетпүр бүдүрүлгесин ажиллаа килер.

Коммунал амыл-агын шугуу-биле-даа, ведомство организациаларын бугураагы-биле-даа, чуртталга туудушкуну дугайы хой амыл-херектерин берип турар. Бай-Тайга, Танды, Каз-Хем болгаш Сүт-Хал районнары Културанын чаш район бажынарын, а Кызыл—Кингестерин болгаш областын национал ший театрын туудушкуну төлөвлеткен. Обласк библиотеканын бажынын болгаш пионерлер бажынын туудушкуну өгөдөр.

Алдыгы беш чылда капитал туудушкуну 300 миллион амыр рубль тууну, азы өрткөн беш чылдагы дөңгөлүк 3,7 катан хой рубль чамыдаа көдүрүп турар. Чүрт улетпүрүн бүдүрүлгесинин капитал туудушкуну беш чыл дүжүдүгүндө 17 миллион амыр рубль, тууду материалдарын улетпүр бүдүрүлгелерин системанын талазы-биле — 7 миллион хире рубль болгаш амыл-агын бараннарын улетпүр—16 миллион амыр рубль салып килерин төлөвлеткен.

Мындыг уугу сорулгалар-биле холбаштыр, четтес ажиллап турар «Тыва тууду» трестинин амыл-чорудулаанын шийтирлер экижидерин чили алды эргежок чугула.

Автотранспорт, областын иштинге-даа, Кызыл—Абакан орунга чүк сөөртүр болгаш пассажирлер сөөртүр улам ийке калбарар. 1956—1960 чылдарда Усинск оруун чазарты кылдыр доостур, Кызылга Енисейн кижилер понтон көзүдүгүн турар. Гараж амыл-агын калбарыг талазы-биле уугу ажиллап, Кызылга авто-станциянын тууду көдүрүп турар. Транспорттун кол магистралдарына пассажирлерге гостиницаларын болгаш чолжааыларга чуртталга бажынарын тууду төлөвиле.

Тайбынын бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиязынын мурнуу чарында

БҮГҮ КҮШТҮ ДИРЕКТИВАЛАРНЫ КҮҮСЕДИРИНЧЕ!

Партияның салган сорулгасы бистин ажылывыстың улуг программасы

Бистин Төрөөн чуртувустун болгаш совет кижилерин мурнуна делем пер-спективаны айткан Коммунист партиянын XX съездинин төөгүлүгү шийт-пирлер бистерин бүгү совет кижилер ышкыа өртүп, чүктүдүгү күш-ажылче сорул киргизе турар.

Совет кижилер съездинин шийтпирлеринин боттарынын ажылымын болгаш амыралымын кайтамчы улуг програм-манын көрүп турар. Партия болгаш Ча-вантын кижилер дугайында салгы салыны-мын совет ажыл-ишчилерин мадыралыг күш-ажылче сорул киргизе.

Чаз беш чылда туугу индустриянын дүргөн хөгжүлгөсүн бистер, туугулар, көрүп турар бис. Тывага чып элпеп алыр демир бетон заводу тургустунар болгаш бажындарын улуг блектар-биле туугу эгелээр. Мынчанга бистин ком-плексилер бригадалык улуг блектар-биле бажындарын туугу. Туугушкунуң чаз көдүрүшкүлүгү механизациянын дең-гөөсүн хаммаарыр деп чүвени бистер, дашчылар, билип турар бис.

«Тыва туугу» трестинде барык бүгү туугу ажылдарын механизациялап болур ар-га бо хүнерде бар апарган. Бөгүн бис холумакты машиналар-биле белеткеп, аар чүктүгүн күчүлүгү краннар-биле көдүр-түп, черип экскаваторлар-биле басып ту-рар бис.

Алдыгы беш чыл планынын талазы-биле партиянын XX съездинин Директива-ларын туугуларын мурнуна салган туугу сорулганын чедишкенин боттанды-

рары-биле бистин бригадалык кижигүнне-ри социалист бот-хүлээлгени алган. Ту-дугуларын ажылгалга график баугаар өй-лаанда дуулаар, туугушкуну шынанын эки-жигер болгаш өртөөн чингедир, совет ки-жилерге чырык, делем, чараш болгаш быгык бажынын туугу бээр деп, бистер туугулар, мындыг сорулганы салган бис.

Болууштуң салган сорулгавысты тө-лөтүп күүседир, сөзгөн сөзүлүгү ажыл-херек кырынга бадыткаары — партиянын совет кижилер дугайында улуг аа салгы салынымын бистин күш-ажылчы харыныс болур.

«Дыштанылган болгаш байырлаа мурну-нуң хүнеринде ажылчындарга болгаш албан-халкыларга ажыл хүнүнүң турга-чүлгөсүн кызырар дугайында» СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарамы совет кижилерин чүктүгүнне утундур-бас болушкуну болуп арткан. Ол өөрүш-күлүгү меже ылангыя туугуларга онза тураскаалыг болган. Чүге дээрге партия биске чүгө ажылдарынга эвес, харын дыштанырынга болгаш өөрениринге эрге-жок чүгүлгө байлаа тургустунар. Мергежил бектерин-биле солундарын бол-гаш литературанын көмүчүр, уруглар-высты кижилеринге дуулаажыр шак биске немешкен, а ол шак 1957 чылда улам узаар.

Бистин бригадалык кижигүннери техниктиг болгаш өөренип турарлар. Бектер өөренип чыгында эгелеп бистин бригадала мээ-биле кады алды кижилер ажылчы аныктарын кезекши школа-зынга барып өөренип даш белеткенип турар. Мынчанга бистер бо беш чылда бүгү нийтинин ортук өөренилгезин бү-дүрүлгөсүн чарыккайп тургаш чеди-п алыр деп сорулганы салган бис. Ажыл-херектин күүсөдери чүгө бисте арткан.

Коммунист партиянын XX съездинин алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларын совет кижилерин ажылчы дайынчы программасы болур. Чаз беш чылда бистин комплексилер бри-гадалык Кызыл хоорайга туугулар чурт-талганын, културанын болгаш албан черлеринин чаз бажындарын туугу-кунуна киржир. Ол чорук туугулар бү-дүрүлгөсүн бек мергежил болгаш чүт-күлүгү күш-ажылчы негеп турар.

Төрөөн чуртувустун улам ынай чекес-тегишкени даш чаагай херекке күш-ажылчы төлөтүп салынымын кыры-кыры ботуштуң ыдыктыг хүлээ-гөвс деп санап турар бис.

О. КОМБУЙ-ООЛ,
дашчы.

Социалист хулаа

Алдыгы беш чыл планынын талазы-биле партиянын XX съездинин Дирек-тиваларын чедишкенин боттандырар дээш бүгү улустун социалист чарымынга киргеш дараада хүлээлгени алдыгыс:

1. 1956 чылдың туугу планын хуузаа бетинде күүседир.
2. Бүдүрүлгөн ишти кирилдирерин чеп ажылга тургаш күш-ажылдың бүдүрүлгөсүн бектеринин планын долдур күүседир.
3. Элчег нормазын кири бурдуз үргүлчү 120 хуу күүседир.
4. Чүгө эки болгаш кончук эки шынарлыг продукцияны бээр. Чүвени үрей кылыр чорукту болдурбас.
5. Камналганын чурумун шыгы сагып тургаш, туугу материалын ай санан-да пландан амыр 3 хуу камнап алыр. Бот-үнени үргүлчү чингедир.

Бо арынны «Тыва туугу» трестинин Оюн Логбаевич Калзанга баштаган дашчыларын комплексилер мурнакчы бригадалык болгаш бригадалык мурнакчы кижилерин партиянын XX съез-динин алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларын төлөтүп боттандырынга улуг күзел-соруун илергейлээн чугаа-ларынга тураскаатыыс.

Дашчыларын комплексилер бригадалык кижигүннери алды-гы беш чыл планын хуузаа бетинде күүседир дээш, коллективте калбарган социалист чарыштын эгелекчилери болганнар.

«Комплексилер бригадалык кижигүннери Ленин куумчузунда чаз бажынын туугушкунуна. Чургу: С. Феонистовтуу.

Бистин негелдеви

Коммунист партиянын XX съездинин материалын өөренип, бектер бүдүрүлгөсүн ажылдарымыска шактык болуп турар улуг четкестерин тодаргай көрүп турар бис.

Туугулар трестин администрациянын адресинге бо дугайында чангыс улаа эвес шүтүмчүлөдери кылган. Ол шүтүм-чүлөдөр кончук чеп. Мен бо хүнерде эш Калзанга комплексилер бригадалык ажылдап турары Ленин куумчузунда үш каа чуртталга бажынын туугушкунуна мастерлер ажылдап турар мен.

Трестин куумчуларын шүтүп ажылчы бо туугу объектинин тодаргай көрүп болур. Мынганга чалынгы эш Боро-дин дык олутпай кижилерин боттанды-оон шүтүп чоругуң чыдааган-биле бүгү объектиде ажылчы саадап турар таварылгалар хей. Элеин, доурак, а чамдык туугу кыжы үзүктөй бээр чо-рук кайы хей. Оон чыдааган ханды-рыга кидилгенин план чок ажылдап ту-рарында болгаш туугуларда ажылдың байдалы-биле таныш эвезинде болуп ту-рар.

Туугу материалдарын объектилерге хо-жулашкын чедирер азы ону өскөр сөөртүп апарар чорук бар. Трестин кол-ниженери материалдарын объектилерге чедиреринин график кылбайп турар. Моон түнелдине ажылчынар чамдык материал чотундан ажыл чок туруп ту-рар.

Туугуларын болгаш бригадаларын бир-бир объектилерге солдустурар чорук бисте чангыс апарган. Бистин бригада-лык чүгө февраль айда беш үш анык объектилерге ажылдаан. Доктаамал эвес

чорук күш-ажылдың бүдүрүлгөсүн ку-дулап, ажылды быжырымчылык кылыр арганы бербип турар.

Тресте техник Советтин ажылдаа четкестерин демгелээр чүгүлгө. Мурна-кчы дуржулганы негедиринге, чары-кчыларын саналарын деткиринге болгаш туугуларын мергежил бек-теринге техник Совет улуг ролду ой-наар хүлээлгени. Мынчанга-да Совет бо-дунга ол ролун күүсөдир шыдаайп ту-рар. Бисте мурнакчылар хей, а оларын мурнакчы дуржулаа негедиринге кел-ген.

Коллективне техник кабинетти тур-гузарын шакта-ла шийтпирээр, а эки шийтпир күүсөдө чок арткан. Бажы-бар, көргүзү херекселери болгаш тех-никтиг литературалар четпир. Техник Совет болгаш кабинетти мурнакчы дуржулганы болгаш техник деп-шигенин дээрүл төвү болдурарда чүгө трестин администрация черинин, партия болгаш профсоюз организацияларын ажыл-иш инициативасы негетинер.

Бистер, туугулар, мурнакчы дур-жулганы өөренип, ону болууштуң практиктиг ажылымыска ажылдарын болгаш Төрөөн чуртувустун чаагай чо-руунга бараан болдурарын күзеп турар бис. Бо чаагай болгаш улуг херекте бот-тандырынга бистерге силер — трес-тин куумчуларын дуулаажыр. Мурна-кчы дуржулаа-биле болгаш техника-биле чепселген совет кижилер Комму-нист партиянын салган сорулганын чеди-шкенин шийтпирээр улуг күш ол дээрин билип турар бис.

Д. КОРОСТЕЛЕВ,
мастер.

Туугу ишти кирилдирерин долузу-биле ажылгаар

Партиянын XX съездин улус ажыл-агыйнын бүгү адыралында бар ишти-ки байлаа курлавырларын чонга бараан болдурарын онза кичөөлгөй салган. Мынд ишти кирилдирер бистин «Тыва туугу» трестинде база хей.

Комплексилер бригадалык кижигүнне-ри алдыгы беш чыл планын чедишкенин күүсөдир талазы-биле социалист чарышты калбарташ, туугу ишти кирилдирерин долу ажылдарын кал кичөөлгөй салган бис. Ол болза күш-ажылдың бүдүрүлгөсүн бектеринин үлөшкөсүн боттандыраар.

Алдыгы беш чыл планы совет кижилерин күш-ажылчы чангыс өлгө кү-женишкенин турга хуузаа бетинде кү-сөдир дээринге бистер, туугулар, быгык бүдүрүлгө бис.

Алдыгы беш чыл планы бистерин амыралымыска чаз байлашканын бол-гаш аас-кежиги эскер деп чүвени ту-дугу бүдүрүлгөсүн шийтпирлерин-деп көрүп, билип турар.

Мен болгаш мээ өөрүмү сорул ки-рин турар күш ол. Бистин бригадалык алган социалист хүлээлгени улуг эвес, мынчанга-да ол планын боттандырып даш, бүгү улустун алдыгы беш чыл пла-нын хуузаа бетинде күүсөдир даш де-миселдине чептүгү салынымын болур дээрин билип турар бис. Улуг Ленинни биче чүвөдө улуг чүвө тургустунар деп чангыс салгып турар бис.

Социалист хүлээлгени боттандырып бистен улуг күженишкенин болгаш чо-гадыкчы энергияны негеп, күш-ажыл-дың бүдүрүлгөсүн бектеринин чаз үнө дестерин могай чок дилеп тыварын негеп турар. Туугуларда, ажылдаа-маан ишти кирилдирер болгаш ар-галар хей, олар бистерин маан турарлар.

Олар ам-даа илеретингез, мынчага илеретинген курлавырлар беш ишти херекке болур чогуу-биле ажылдаа-майп турар. Мен оларын дугайын чу-гаалаап турар мен. Күш-ажылдың бү-дүрүлгөсүн бисте ам-даа чавыс. Ол бол-за кол курлавыр болур. Күш-ажылдың бүдүрүлгөсүн бектеринге хей-хей чүгө-дөр шактык болуп турар.

Механизмдерин үрели бээр таварыл-галар хей: бирде холумак булгаар ма-шина ажылдаамай бээр, бирде насос суг сорулбастай бээр. Чижээ, сөөгү ал-ды хонукта бо чыдааган-биле бригада 126,6 ажыл шактын ышкырган. Бир эвес ол шактын ашкы-биле алыр болза он дык хей болур ийик. Ол канчал болу бер-ген? Трестин эргелди объектилерге де-журный слесарын тургустунар турары-да. Мынд дежурный тургузымын

шүддөй улуг эвес — неделяда 140 рубль.

Дежурный слесарь турган болза бис чүгө куруг турган шактарын төлөөр ийи-катап хей ашканы эвес, харын 12 кубометр хананы салып, күргөне 3 муң хире рубльдин ажыны бээр ийик бис. Биске кайымы ажылгыт. Дежурный тургу-зар бис, азы дежурный чокка неделяда чү-сө ажыл шактын болгаш хей ашкы херек-тин ышкыны бе? Бо дежурный олар-дын көрүп келген деп чүвени трестин куумчуларын минир ужураар.

База бир чижээ. Дилген материалдар-нын өртөө улуг, трест бир кубометр дил-ген материалды 240 рубль-биле салып ап турар. Мынчага дилген материалдарын объектилерге кам чок чарыгдал турар. Бектерин манза-биле кылырын сокса-дыр болгаш ону чугай-доурак холукса-дан кылган материалдар-биле солдур дугайында чазактын айткышкынын ам-даа боттандырып шыдаайп турар бис.

Манзаны холуксадан кылган матери-алдар-биле солдур чорук мыншын чары-галын кызырар болгаш оң өртөө манза-дан 6—8 катап чик. Сайд-дашты, эге-зинин болгаш доуракты чүдүрерин меха-низацияны улуг курлавырларын бээр. Биске бир дугаарында ажылдаа кирил курлавырлар бо. Бо ажылга трес-тин партия организацияны улуг дуулаа-чыны чедирер ужураар.

Т. ХЕРТЕН,
базачы.

Саннар болгаш фактылар

Дашчыларын комплексилер бригадалык беш беш чылда көдөз ажыл-агый тех-никумун, болулга бажынын, педучилищенин бажынын, уруглар садын болгаш хей-хей чуртталга бажындарын туугушкан.

Бригада беш беш чылдың планын 3 чыл үш ай иштинде күүсеткен. Беш чыл-дын дургузунда бригада 6,5 чылдың нормазын күүсеткен.

Чүвени үрей азы катап кылыр чорук комплексилер бригадалык кижигүннери-не чангыс-даа болбас.

Комплексилер бригадала 11 кижиле ажылдап турар. Оларын шуптузу анык-бүрү куумчулар болгаш техниктиг болгаш өөренип турар. 6 кижиле кезекши политшко-ла-нын дыкчыны.

Бистин бригадалык кижилери болгаш ажил-херээ

СЭБП-нин XX съездинин алдыгы беш чыл планынын талазы-биле Директиваларын бистин чуртталга капитал туугушкуну чаз кайтамчы өздөшкөн, ту-дугушкуну хуузаалык дык кызырар, шынарын бектерин болгаш оң бот-үненин чигедирин көргөн.

«Тыва туугу» трестинин коллектив алдыгы беш чылда барык 100 миллион хире рубльдин туугу ажылдарын чордур. Ол болза беш беш чылда чорутууган ажылдардан үш катап хей болуп турар. Алдыгы беш чылдың наалгазы улуг-даа болза ону чедишкенин боттандырып болурун аргалары «Тыва туугу» трес-тинде бар.

Трестин ажылчыларын 70 хуузу туугу ажылдарын анык-бүрү профес-сияларын өөренип алган калжаан мерге-жилер кижилер болур. Биске туугу индустриялыктарына таарымчалыг байдалды тургузуу база туугуларын күш-ажыл чингедир турар бо үенин болдураргай машиналар болгаш ме-ханизмдер бар. Туугу материалдар бол-гаш оң курлавырлар област байлаа. Мынчанга-да тресте анык херектин бай-далы амыг негелдерин деңгөөсүн чептөй турар.

Коммунист партиянын XX съездинин чидиг чыры-биле херектенген бис-тин амыралымыс болгаш күш-ажыл-мыс чаз энергия-биле хайын турар. Ту-дугулар болушкуну бүгү ажылчы партия-нын совет улустун мурнуна салган со-рулгаларын негелдеринге дүүштүр тургузуу турар. Комплексилер брига-далык кижигүннери, бистер съезд мурну-дагы хүлээлгенин күүсеткен, съезди-нин хүнеринде база сорул кирилгенин ажылдаан бис. Бистин бригада алды-

гы беш чыл планын болгаш 1956 чыл-дың бүдүрүлгө наалгазын хуузаа бетин-де күүсөдир дээш социалист чарыштын эгелекчилери болган.

Бистин бригадалык кижигүннери өскө бригадалык кижигүннери мурнакчы болгаш оң бот-үненин чигедирин көргөн. «Тыва туугу» трестинин коллектив алдыгы беш чылда барык 100 миллион хире рубльдин туугу ажылдарын чордур. Ол болза беш беш чылда чорутууган ажылдардан үш катап хей болуп турар. Алдыгы беш чылдың наалгазы улуг-даа болза ону чедишкенин боттандырып болурун аргалары «Тыва туугу» трес-тинде бар.

Трестин ажылчыларын 70 хуузу туугу ажылдарын анык-бүрү профес-сияларын өөренип алган калжаан мерге-жилер кижилер болур. Биске туугу индустриялыктарына таарымчалыг байдалды тургузуу база туугуларын күш-ажыл чингедир турар бо үенин болдураргай машиналар болгаш ме-ханизмдер бар. Туугу материалдар бол-гаш оң курлавырлар област байлаа. Мынчанга-да тресте анык херектин бай-далы амыг негелдерин деңгөөсүн чептөй турар.

Коммунист партиянын XX съездинин чидиг чыры-биле херектенген бис-тин амыралымыс болгаш күш-ажыл-мыс чаз энергия-биле хайын турар. Ту-дугулар болушкуну бүгү ажылчы партия-нын совет улустун мурнуна салган со-рулгаларын негелдеринге дүүштүр тургузуу турар. Комплексилер брига-далык кижигүннери, бистер съезд мурну-дагы хүлээлгенин күүсеткен, съезди-нин хүнеринде база сорул кирилгенин ажылдаан бис. Бистин бригада алды-

чымырдыгаш, ол эштерин кижигүннери-нин мурнуна тургузуу, буруу шаап көргөн бис. Санаа берген кижилер буруу оларын чиди-биле шүтүмчүлө, бригадалык мур-нуна кытырар бис.

Олар хуураа боттарынын буруу ах-сеткелдиги-биле минин, мындыг чоругу-туу каталганын хүлээлгенин. Аны-ла туугулар боттарынын сөзүн ээлеп шыдааннар.

Олар чүгө чурум үрөстөөн эвес, харын бүдүрүлгөсүн мурнакчылар апарган. Коллектив чиги-бүрү шактышкынын шыннын, оон ажылчыны ол улаада болуп база каталганын. Ол чангыс таварылганын соонза биске ажыл шак-тыг үзөр, олааар чорук болбаан болгаш болдурбас-даа бис.

Мынчанга-да күш-ажылдың са-гылаа чурумун быжыктырарына, ажыл шактын бү-дүрүлгөсүн ажылдарынга эргежок чүгү-лгө чүдүлгөсүн ам-даа тургустуунаа алыр чүгүлгө. Туугу объектилеринде ажылчыларын амыга келгенде болгаш ажылдан чоранды табель дугаары азып каар чорук. Ол чорук ажылчыларын амыга чогуу өйдө келерин болгаш чоругун чурумчуларынга эргежок чүгү-

ла. Табель демгелдеринин чурум-чүтүмээни-биле хей-хей объектилерде ажыл 8 шакта эгелевейн, ажыл-чылар болгаш прорабтар беш ажылга озадал кезеп турар чижетер бар. Мындыг байлаа күш-ажылдың чурумун сандарын турар.

Бо дугайын бис партия, профсоюз болгаш бүдүрүлгө хуурааларына чангыс улаа эвес чугаалажып, эвээш эвес эки шийтпирлерин хүлээп алган бис. Мын-чанга-да шийтпир күүсөдө чок арткан. Ажылчыларын амыга кезеп, ажылдан чоруп турарын шыгы үчүлүгү бол-гаш контролунуң чогу прорабтыг бү-гү туугуларын ажылга ажылдаар долу белеткеп чок болганы-биле ажылчыларга улаа-дараа шөлөз бээрине, чыдаа-ган чок прогуд-дарын чакыра-рынга чедирер. Мынганга чиги-үдө хей-хей ажылчылар прорабтарын ажыл-га белеткеп чотун ажылдап алган шөлөз дилеп ал-ган, боттарына доора ажылдар кылыр чорук хей.

Биске бригада-ларга демгелдире бистин брига-далык кижигүннери алдыгы беш чылда барык 100 миллион хире рубльдин туугу ажылдарын чордур. Ол болза беш беш чылда чорутууган ажылдардан үш катап хей болуп турар. Алдыгы беш чылдың наалгазы улуг-даа болза ону чедишкенин боттандырып болурун аргалары «Тыва туугу» трес-тинде бар.

Трестин ажылчыларын 70 хуузу туугу ажылдарын анык-бүрү профес-сияларын өөренип алган калжаан мерге-жилер кижилер болур. Биске туугу индустриялыктарына таарымчалыг байдалды тургузуу база туугуларын күш-ажыл чингедир турар бо үенин болдураргай машиналар болгаш ме-ханизмдер бар. Туугу материалдар бол-гаш оң курлавырлар област байлаа. Мынчанга-да тресте анык херектин бай-далы амыг негелдерин деңгөөсүн чептөй турар.

Коммунист партиянын XX съездинин чидиг чыры-биле херектенген бис-тин амыралымыс болгаш күш-ажыл-мыс чаз энергия-биле хайын турар. Ту-дугулар болушкуну бүгү ажылчы партия-нын совет улустун мурнуна салган со-рулгаларын негелдеринге дүүштүр тургузуу турар. Комплексилер брига-далык кижигүннери, бистер съезд мурну-дагы хүлээлгенин күүсеткен, съезди-нин хүнеринде база сорул кирилгенин ажылдаан бис. Бистин бригада алды-

дугушкуну хуузаалык дык кызырар, шынарын бектерин болгаш оң бот-үненин чигедирин көргөн.

«Тыва туугу» трестинин коллектив алдыгы беш чылда барык 100 миллион хире рубльдин туугу ажылдарын чордур. Ол болза беш беш чылда чорутууган ажылдардан үш катап хей болуп турар. Алдыгы беш чылдың наалгазы улуг-даа болза ону чедишкенин боттандырып болурун аргалары «Тыва туугу» трес-тинде бар.

Трестин ажылчыларын 70 хуузу туугу ажылдарын анык-бүрү профес-сияларын өөренип алган калжаан мерге-жилер кижилер болур. Биске туугу индустриялыктарына таарымчалыг байдалды тургузуу база туугуларын күш-ажыл чингедир турар бо үенин болдураргай машиналар болгаш ме-ханизмдер бар. Туугу материалдар бол-гаш оң курлавырлар област байлаа. Мынчанга-да тресте анык херектин бай-далы амыг негелдерин деңгөөсүн чептөй турар.

Коммунист партиянын XX съездинин чидиг чыры-биле херектенген бис-тин амыралымыс болгаш күш-ажыл-мыс чаз энергия-биле хайын турар. Ту-дугулар болушкуну бүгү ажылчы партия-нын совет улустун мурнуна салган со-рулгаларын негелдеринге дүүштүр тургузуу турар. Комплексилер брига-далык кижигүннери, бистер съезд мурну-дагы хүлээлгенин күүсеткен, съезди-нин хүнеринде база сорул кирилгенин ажылдаан бис. Бистин бригада алды-

дугушкуну хуузаалык дык кызырар, шынарын бектерин болгаш оң бот-үненин чигедирин көргөн.

«Тыва туугу» трестинин коллектив алдыгы беш чылда барык 100 миллион хире рубльдин туугу ажылдарын чордур. Ол болза беш беш чылда чорутууган ажылдардан үш катап хей болуп турар. Алдыгы беш чылдың наалгазы улуг-даа болза ону чедишкенин боттандырып болурун аргалары «Тыва туугу» трес-тинде бар.

Трестин ажылчыларын 70 хуузу туугу ажылдарын анык-бүрү профес-сияларын өөренип алган калжаан мерге-жилер кижилер болур. Биске туугу индустриялыктарына таарымчалыг байдалды тургузуу база туугуларын күш-ажыл чингедир турар бо үенин болдураргай машиналар болгаш ме-ханизмдер бар. Туугу материалдар бол-гаш оң курлавырлар област байлаа. Мынчанга-да тресте анык херектин бай-далы амыг негелдерин деңгөөсүн чептөй турар.

Коммунист партиянын XX съездинин чидиг чыры-биле херектенген бис-тин амыралымыс болгаш күш-ажыл-мыс чаз энергия-биле хайын турар. Ту-дугулар болушкуну бүгү ажылчы партия-нын совет улустун мурнуна салган со-рулгаларын негелдеринге дүүштүр тургузуу турар. Комплексилер брига-далык кижигүннери, бистер съезд мурну-дагы хүлээлгенин күүсеткен, съезди-нин хүнеринде база сорул кирилгенин ажылдаан бис. Бистин бригада алды-

дугушкуну хуузаалык дык кызырар, шынарын бектерин болгаш оң бот-үненин чигедирин көргөн.

Коммунист партиянын XX съездинин чидиг чыры-биле херектенген бис-тин амыралымыс болгаш күш-ажыл-мыс чаз энергия-биле хайын турар. Ту-дугулар болушкуну бүгү ажылчы партия-нын совет улустун мурнуна салган со-рулгаларын негелдеринге дүүштүр тургузуу турар. Комплексилер брига-далык кижигүннери, бистер съезд мурну-дагы хүлээлгенин күүсеткен, съезди-нин хүнеринде база сорул кирилгенин ажылдаан бис. Бистин бригада алды-

Венгр Улус Республикасы. Будапештинин Мадач аттыг күрүне театрында Н. Погодинин «Кремльдин куранттары» деп шынжы уулг чедикчиныкт угуп турар.
Чурунта: шынжы сцен.

Фото Мадар фотонгу.

Лондонда Хайгет хөөрүнгө Карл Маркса тураскаалды ажитканы

ЛОНДОН. Эртемик коммунизмдин уулг болжолу, үндөсүн салыкчызы Карл Маркса тураскаалды Лондонда Хайгет хөөрүнгө март 14-те байырлаады-биле бузуп ажиткан. Ук тураскаалды делегейнин барык бүгү чурттарынын, оон иштинде Совет Эвилелинин, Кыдат Улус Республикасынын, улус демократиянын чурттарынын, Франциянын, Италиянын, Англиянын мун-мун ажилчы чондарынын ортузунга чыдыгган ашка-хөөрүлөр-биле туткан. Великобританиянын Коммунист партиясынын, профилелдеринин болжол эске-даа депшигелгити организациаларынн төлөөлөчүлери, а ол ышкаш Совет Эвилелинин, Кыдат Улус Республикасынын, улус демократиянын чурттарынын төлөөлөчүлери туруп турла тураскаалды Великобританиянын Коммунист партиясынын чингине секретары Гарри Поллит ажиткан...

Ал песту дүжүрүккө болжол алаа турган кижилерин мунуна делегей пролетариатынын баштыкчызын болжол башыкчынын үлдерин кылган кайгамчык уулг бөстүзү (кижигини хөөрөктө өрү хөвир-дүрүзү) көстүп келген.

Лоренс Брэдшоунун ажилдап кылганы бөстүзү даа бекителдин кырында тургускан, оон алаанда Карл Маркстын, оон каады Жени фон Вестфаленин, уругу Элеопоранын, оларынн урууну огул Эдгар Лонгенин болжол бажык ажилдакчыны Елена Демуттун мага-буттарына калаталыг турар. Элеопоранын мага-болун калаалаан хааржакты мунуна Лондонун библиотеканын ала-незинин хөөрүнгө элелген.

Бекителдин үстү кезеңде «Бүгү чурттарынн пролетариаты, каттыкчылар!» деп кийгиригени сийлип бижөө. Бекителдин өңүрү куу грандинде мунунады хөөрөн экелген даш мемориалдыг самбыраны ооп кылган, ында Маркс-биле калы орунукшукан калаадынын, уруунун, уруунун огулун болжол Елена Демуттун аттарын бижөө.

«Философтар өрмөкчигин чүгө анга-аңгы байдал-биле табылбырлап турганнар,

Совет чазак төлөөлөринин Варшавадан үнүпкени

ВАРШАВА, март 17. (СЭТА). Польшанын Баттыккан ажилчы партиязынын Топ Комитетинин Бирги Секретары Болеслав Берутту орунукшударына чораан Совет чазак төлөөлөринин кезигүүнери: РСФСР-нин Министрлер Чувделенин Даргазы М. А. Яснов, УССР-нин Министрлер

Чувделенин Даргазы Н. Т. Бальченко, БССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы В. И. Козлов, Литва ССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Ю. И. Палецкис, Моссоветтин Даргазы И. И. Бобровников март 17-де Варшавадан Төрөөн чурттуңче чорупканнар.

Болеслав Берутту орунукшударына чораан даштыкы төлөөлөр-биле ПКАП ТК-нын кезигүүнеринин ужуражышканы

ВАРШАВА март 17-де. Польшанын парлага агентиленин дамчып турары болжа, ПКАП ТК-нын Бирги Секретары Болеслав Берутту орунукшударына чораан даштыкы төлөөлөр-биле Польшанын Каттыккан ажилчы партиязынын Топ Комитетинин кезигүүнеринин ужуражышканы март 16-да Варшава болган. Болеслав Беруттун тураскаалын сактып тураскаалы-биле Варшава чедип келгени дээш ПКАП Топ Комитетинин өмү

нээзинден ПКАП ТК-нын Политбюро кезигүү Эдвард Охад даштыкы төлөөлөрин кезигүүнеринге чүрөктиң ханымзыдан өөрүп четирген.

Каадыдалыг бузалаа хей санныг даштыкы төлөөлөрин кижигилеги болжа, коммунист болжол ажилчы бүгү партиялар-биле ПКАП-нын акы-лума сакгы-сеткил каттыжышканын быжыдып турар база бир эвено болур деп Эдвард Охад демделгөн. (СЭТА).

Индияда гидротехниктиг пудуушкун

ДЕЛИ. Индиянын информация бюрозунун дымнады-биле алырга, 650 муң ажилчы черин сугатары болур Хиракаттин гидротехникаын тудуп тургустарынын талазы-биле уулг ажилдар бо үеде Орисса штатта чоруп турар.

Тудуушкун черинде 35 муң ажилчы чыннар ажилдап турар. Үш муң доврак бетон плотинанын тудуушкуну барык дозулган. Кол плотинадан кайы-даа талаже 6

Венсан Ориольдун Парижде чедө бергени

ПАРИЖ. Сурагалыг хей-ниити ажилдакчы, француз республиканын президентин чораан Венсан Ориоль СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошиловтун хуула аалчызы болуп, Совет Эвилелинге ийи неделя чораан чорукшуну март 15-те Парижде ээл чана берген. Франс Пресс агентиленин дымнадын бузгаар алырга В. Ориольдун

Парижде баргаш меделгени болжа: «СССР-ге чүгө совет удуруткучуларын талазыннан дыка чымыл хуулоп алымын-аа эвес, харын улустун болжол мөөн ужуражып турганын университеттерин болжол эртемниг аны-бүрү бөлүктөрүн чымыл хуулоп алымын-аа таварышкан мен». (СЭТА).

Венгр тараачыннар бүдүрүлгө кооперативтеринде кирип турар

БУДАПЕШТ. Венгр тараачыннар ажил-агыйын чорударынын социалисттик системанын артык күштүн тодаргай чижектерге бүдүрүшканын, бүдүрүлгө кооперативтеринде кирип турар. Бо чылдың чүгө баштайгы ийи айларынын иштинде кооперативтер кезигүүнеринин саны барык 31 муң кижиге өскөн, ышкараа ийи-

тиник чер фондусу 90 муң холд (бир холд 0,57 гектарга деннежир). Сабольч, Сольнов болжол Хайду-Бихар областтарда кездештерде кооперативтеринде дээш шимчөөшкөн онза калбак хемчөөлүг болуп турар.

(СЭТА).

Исландияда америк базаларны узуткаар дугайында күзөлдү исландиянын депшигелгити партиясы илгерилгөөн

БОПЕНГАГЕН. Даниянын Ритса ус Бюро агентиленин Рекьявиктен дымнадын болжа, чазакта болуунун төлөөлөчүлери деир кийгиртүр дугайында ийи-иштинде Исландиянын депшигелгити партиясынын съездин хуулоп алган.

Америк шериглери Исландиянын де-вискээринге тургустарына хамаарышкан 1951 чылдың америк-исланд дугуржугу-на эскертир хөөрүн негеп турар чүгүлү партиянын съездинин ажилдап кылганы программала кирген. 1951 чылдан бээр улустар аразынын байдалына болжол

эскерлишкенин оон-биле холбаштыр программала айттып турар. Боттарынын базаларын, оларынн иштинде Кефлавикте аэродромун боттары хандыраарын исландиянын күзөп турарын программала база чугаалап турар. Бо айтырыгын талазы-биле АКШ-биле чугаалажышканын кылгырын, а бир эвес АКШ чөпшээрешпес болжа, керөөн чакгыс таладан күш чок болууларын депшигелгити партия саналдап турар.

(СЭТА).

Индияда СССР-нин дузаламчызы

ДЕЛИ. «Хиндустан таймс» солунун дымнадып турары бузгаар алырга, фармацевтиг улетпүрүк хөгжүлөр талазы-биле Индияга дузалаар деп Совет чазактын санал кийргенин Индиянын улус палатасында ийил улетпүрүк министери Канунго меделгөн. Чер-черинг фармацевтиг

улетпүрүк өөренип хөөрүлүк болжол ону хөгжүлөринин планын чугаадып кылар талазы-биле тускай эртемниглерин Индия-же Совет чазак чоруткан деп Канунго чугаалаан.

(СЭТА).

Прэн Жолю-Кюринин мөчөөп

ПАРИЖ. Франциянын сурагалыг хей-ниити ажилдакчы болжол уулг эртемден — физик, Табигынын Бүгү-делегей

Чувделенин кезигүү дээрги Прэн Жолю-Кюри март 17-нин дүңөсине мөчөөн. (СЭТА).

Ливанның чазаның дүшкени

ПАРИЖ. Франс Пресс агентиленин корреспондентинин Бейруттан дамчып турарын бузгаар алырга хуузуна школарга чазактын ашпа дузаламчыларын дугайында айтырыгын талазы-биле министрлерин аразында чорудаларын түңнелинде оон чазаның дүшкенин дугайы Ливанның премьер-министри Рашид Карам март 15-те парламентке чарлап чугаалаан. Премьер-министрин айтканы болжа оон кабинетинин 4 кезигүүнери, оларынн иштинде даштыкы херектер министери Селим Лажуд хуузуна

школарга дузаламчы көргүзөрин чазактын дол-доруан азалп хуузоонун негөөнөр. Ол негөөдөн чазактын эске кезигүүнери деткейи барганнар.

Парламентке болжол санал-онзаларынн сөөлүнде Ливан Республиканын президентини Камиль Шамун Караманын чазанын дүшкенин хуулоп алган. Бодунун хуулолгелерин тур кааа күтүсөдирин Ба-рамадан Шамун дилгөн. Чаа чазакты тургустарынын айтырымын талазы-биле сүмележишкенин март 15-те аделгөн. (СЭТА).

Кипрде байдал

ПАРИЖ. Франс Пресс агентиленин мөдө-биле алырга, Кипрге бот-иниитир-ледик эргенин тысыры дээш чүгө чугаалап турган архиепископ Макариести болжол грек үш ламаларын англи эрге-чатыргаларын шөлүр дөөнине уурулганганын дөмдө болуурун бүгү инитини ажил соксадымын Кипрге болган. Никозияга болжол Лисомалье чыскаал болган. Полиция болжол англи солдаттар чыскаал-ганын күш-биле тарадыр сымарып турган.

Паростан соңгу чүкте Киссонерг көдөзгө англи солдаттар грек бичин оолду аар балылаан. Оон соонда ол оол банымын элген. Архиепископ Макариестун акымы — Яковес Мускосту тудуп хорулганд.

(СЭТА).

Австралиянын чазанын экономикаг хемчеглери

ЛОНДОН. Рейтер агентиленин дымнады-биле алырга, ашпа үнөзенин куулаанын уулг эвөөн хей хемчеглери аш чорударын оон чазак инитирлөөн дугайы Австралиянын премьер-министри Мензис чарлаан. Ашпа үнөзенин куулаашканынн өүлөдөн эртен чылдың октябрда-ла импортту кызыгаарлаарынч кирерин чазакта алдап турганы билдин.

Лаостун хаан шериглеринин Патет-Лаопун дайынчы кезектеринче халдааны

ХАНОЙ. Вьетнамдын информация агентиленин дымнадып турары болжа, Патет-Лаопун Сам-Неа мөжунун Муонг-Санда тур дайынчы кезектери үш хонуктуң дүргүзүндө март 8-тен 10-га чедир Лаостун хаан шериглеринин талазыннан атакаларына каш каттап таваржып турган.

1955 чылдың октябрь 21-ден 1956 чылдың февраль 28-ге чедир үнөң иштинде Лаостун хаан шериглери Патет-Лаопун дайынчы кезектеринин мөөнөшкөн зоналыңче 108 каттап халдап кирип турганы дымнадында чугаалап турар. (СЭТА).

Японияда ажил чок чоруктуң көвүдөөнү

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентиленин корреспондентинин Токиодан дамчытканын бузгаар алырга, 1956 чылдың январьда Япониянын ажилчыларынын болжол албан-хаакчыларынын ийи саны эртен чылдың декабрыда-биле ден-

нээрде 1.800 муң кижиге эвөөзөөнүн премьер-министринг канцеляриязынын статистика бюрозун меделгөн.

Оон түңнелинде ажил чок чорук улам көвүдөөн. (СЭТА).

Австриянын кызыгаарын америк самолёттар эрптин үрөөн

ВЕНА. Инсбруктан алынган меделгөн «Дер абеид» солунда бижөөн, ында чугаалап турары болжа, март 9 болжол 11 хун-неринде америк самолёттар Рейтте база Пинсванг (Тироль) райога Австриянын

кызыгаарын эрптин үрөөн. Ук самолёттар Австриянын деискээринин кырынга 20 минута хире ужуп чораан болжол оон сөөлүнде Баварияга угандыр чоруккан. (СЭТА).

Даллестин Сеулге чорааны

ПАРИЖ. Франс Пресс агентиленин корреспондентинин Сеулдан дымнадын бузгаар алырга, кыска хуузулаа чала-биле АКШ-тын күрүне секретары Даллес март 17-де Сеулге чораан. Ол-ла

хүн Даллес Ил Сын Ман-биле ужурашкан болжол эвөөн каш айтыргаларын оон-биле чугаалажып көргөн. Дараазындагы хүнде Даллес Токиоже ужуп чорупкан. (СЭТА).

Куш-культура болжол спорт

Коньки талазы-биле область маргылдаазы

Чоокта чаа Кызылдың «Совет Тыванын 5 чыл ою» стадионунга коньки талазы-биле область маргылдаазы болуп эркен. Областың эң эки спортсменнери аны-бүрү хемчөөлүг черлерге команда болжол хууда бири черлер дээш маргышканнар.

Бир дугаарында 500 метрге херээжен-ненин чарык болган. Дүшкүрүлүг демиселге Кызыл хоорайнын спортсмени Квитных эң эки түңнелди көргүсөөн. Оон түңнели — 1,00,4 секунда болган. Ийиги черге Фокина (Кызыл) келген. Ушкуч черге Улуг-Хеминиң төлөөлөчүсү Володай. Команда талазы-биле 1000, 1500 болжол 3000 метр черлерге бири чери Кызыл хоорайнын командасы алган. Бо дистанцияларга хууда бири чери Кызыл хоорайнын спортсмени Глазкова алган. Ол хей хевиринг чарыштарында 243, 516 санны алган, ол болжа, 1956 чылда херээжен-ненин область рекорду болур.

Оолдарын коньки талазы-биле хей хевиринг чарыштарында бири чери Кызылдың төлөөлөчүсү Табуев алган. Ол мөөн мунуна Колесникова (Кызыл) хамааржып турган область рекордун ажырган.

500, 1500, 3000 болжол 5000 метрлерге команда талазы-биле бири чери—Кызылдың, ийиги чери—Улуг-Хемин, ушкуч чери—Чөөн-Хемиктин командилары алганнар. Анык спортсмен Табуев 500 метрин 51,7 секунда, 1500 метрин—2,46, 0 секунда эрптин, эң эки түңнелди көргүсөөн. Кызылдың конькичын Мамонтов 3 километрин 5, 55, 4 секунда, а 5 километрин 10, 03, 6 секунда эрптин, эң эки түңнелдерин көргүсөөн. 500 метрге хууда бири черге Чапу-

хин (Кызыл) 51,2 секунда, 3000 метрге — 5, 50, 0 секунда келген. Ол хей хевиринг маргылдаазынын түңнелинде 226,033 санны ап, 1956 чылда хей хевиринг талазы-биле область рекордун тургускан.

Коньки талазы-биле область маргылдаазында бири чери Кызыл хоорайнын, ийиги чери Улуг-Хем, ушкуч чери Чөөн-Хемик районнарын командилары алган. Бо маргылдаага Кызыл хоорайнын, Улуг-Хем, Эрзин, Чөөн-Хемик, Багыш-Хемик, Каа-Хем, Танды, Тожу болжол эске-даа районнарын командилары киришкен. Бо чылдың ол маргылдаазы область конькич спортменненин мунуку чылдарын эң эки түңнелдерин болжол көргүсөөн. Эрзин районун спортсменнери маргылдаага бир дугаар кирип, багай эвес түңнелди чедип алганнар. Иччазала-даа область маргылдаазында чамдык районнарын командилары киришкенин хараалачыг. Чизээ, Бил-Хем райондан команда келбөөн. Каа-Хем районун спортсменнери багай бөлөткө-лүг келгенер. Чаа-Хөл болжол Танды районнарын чүгө оолдар командилары киришкен.

Коньки талазы-биле бири чери алган командага болжол эң эки түңнелдерин көргүсөөн спортсменнере областың куш-культура болжол спорт комитетинин чоматаларын болжол шаңнадарын тывыскаан.

Чурунта: маргылдаага эң эки түңнелдерин көргүсөөн спортсменер (солгай талазыннан ол талазынче): Чашуким, Глазкова, Табуев, Квитных.

Сөзү болжол фотозу С. Феонистовтун.

СУД ЗАЛЫНДАН

Хулиганын шииткен

Монгуш Шырбанович Алар-оол мунуна доор херек үлгөткөш шиитирип чораан. Доктаамал ажил чок, албан организаци черлеринин ыжыны кылып, хөдөөлөп чоруп.

Алар-оол Чөөн-Хемик районун албан организаци черлеринин Кара-Талда ыжи бөлөткөргө үчүстөгү ажилдап тургаш, эртен чылдың октябрь 21-де арагаалап алжаш үчүстөк ажилдап, чурттал турар улуска чалчым, хамааты Дүстүг-оолун бажыныга кире бергеш ону өтээринге чыгап, уул чыткан бичил урууларын коргудуп турган, оон чоруткан М. Мижит-оолдун бажыныга баргаш хамаатыларын

хөстүг эргениге халдап, дымтаныганын шаптык болуп, уул чыткан Мижит-оолду кемдир өтөөн болжол ол дүңе суурга боо болжол, чуртталчыларын арга иштинче ойдап, хулиган чорук үлгөткөн.

Хулиган Алар-оолдун үлгөткөн херез Чөөн-Хемик районун улус суду илереткен, РСФСР-нин кеземче херезинн док-сиксинин 319—320 чүгүлүгө улуулуга болжолгаш, 74 чүгүлүг 2 кезе-биле 5 чылда хосталганын казып, эдип чазар күш-ажык лагеринге шииткен.

Б. БЮРЮ.

Редатор Д. О. БЕГЗИ.

Областың албан, организаци болжол бүдүрүлгө черлеринин удуртукчуларынга

Түрүнгөн Тыва автономнуг областа санитар хайгаарал чери областың албан, организаци болжол бүдүрүлгө черлеринин удуртукчулары дымнадыр болжа, улетпүр, коммунал-чуртталга, садыг, культура-амыдырал болжол эске-даа тудууларын база оларынн чаартылганын бүгү-ле хевирлеринин төлөөлөчүлери областың эпидемика удуру санитар албанынын чери-биле ыяаыла дугуруштунган турар ужуруг.

Областа хамаарышкан тудууларынн төлөөлөчүлери сан-эпидемиология-биле ыяаыла чөпшээрешкен турар ужуруг. Туугунун райога хамааржып төлөөлөчүлери кылдыр областың санэпидемиология-биле азы районун санитар-эпидемиология-биле кол эмчи-биле чөпшээреш.

Бүдүрүлгөн төлөвитинген-даа, төлөвитинген-даа тудуун, чаартылганын, бар турар бүдүрүлгөн ажалдарын, технолоттук чорудууларын эскерилгелерин эпидемика удуру санитар албанынын чөпшээрели чокка кылганы илерээр болжа, а ол ышкаш чер үчүстөгүн ийиш алыры азы үзүп бээр, чигеттин чаа хевирлерин болжол чартык фабрикаларын ажыгаарлаа база объектилерин ажыгалга килерге санитар хайгааралынн чөпшээрели чокка кылдыр болжа, буруулуларын 2000 рубль чедир торгаар, азы шүүгү харымсалганын килер.

Тыва областың санэпидемиология, областың санитар-чырыдышкын бажыны.

Дифтерия

Дифтерия — халдавырлыг аарыг болур. Ол аарыгын дифтерия палочкалары дээр түскэй микробтар туузылар. Кижини организмине киргеш, ол микробтар болжа боостаа, думчук иштинге, карактарга азы эске-даа организмге өзүп көвүдээр. Дифтерия палочкаларынын ылгап үндүрүп турары хоран организмин хораннар.

Урууларга дифтерия хей кезинде-ле өккө халдап турар. Ол аарыг аял кизир-биле болжол чөм ажыраар аарышылды болжол өгөөр. Бир эвес бичил уруг боостаа аарып тур деп хомудай берге ону саадал чокка эмчиге көргүзүр.

Дифтерия шын деп илереткен соонда, эмчи ол-ла доразин дифтерияга удуру эмнөөшкөн сыворотказын аараан уругга сымартыр. Ол сыкырткышкын эрте кылдынан тудум-на, аарыг улам кинип болжол.

Дифтериядан аараан бичин уругну эмнелге черинге чытырары эргежок чугула. Бажынын экилдер дезинфекциялап арыгаар херек. Бир эвес ол аараан уругун бажынына оон эске уруглар база болжа, ол уруглар эмчи чөпшээрешке чедир школаже болжол уругларын эске-даа албан черлеринге баар ужур чок.

Уругларын дифтериядан камгалап алыр дие, оларга камгалап тарышкыны кылды.

Областың санитар-чырыдышкын бажыны.